

planove za osvajanje zemlje Markomana i slobodne Germanije, već je bila i ogromna opasnost za sam imperij. Augustus izjavio je u senatu, da bi se neprijatelj za kratko vrijeme mogao pojaviti pred Rimom! Tiberiju je bio povjeren teški zadatak pokoravanja ustaša. Tek godine 9 po Kr. uspjelo mu je iza ljutih borba razbiti kompaktnost Ilira i dokončati »najteži od svih vanjskih ratova poslije Punskih«. Tiberijevim triumfom »ex Pannoneis et Delmateis« bila je zapečaćena za uvijek sudbina toliko hrabrih, ali neslogom slabo organiziranih ilirskih plemena.

Kada je Augustus god. 27 pr. Kr. dijelio provincije imperija između senata i vladara bila je Dalmacija kao već pacificirana zemlja povjerena senatu; ali malo zatim uvidio je Augustus da mora Dalmaciju uzeti natrag pod svoju upravu. Dalmacija je ostala i dalje u imperatorskoj administraciji. Ona je obuhvaćala zemlju od istočne jadranske obale otprilike sve do Save; na zapadu graničila je rijekom Arsiom (Rašom) s Italijom, na sjeveru s provincijom gornjom i donjom Panonijom, na istoku s gornjom Mezijom, te na jugu s Macedonijom, tako da je bila u njoj uključena čitava naša obala sa svim otocima. Sjedište pokrajinske uprave bilo je u Saloni; ovdje je stolovao i carski namjesnik (legatus Augusti pro praetore) koji je držao u svojim rukama vojnu i civilnu vlast. Vojna okupacija bila je ispočetka dosta jaka budući da je iskustvo velikog panonsko-dalmatinskog ustanka sililo Rimljane na opreznost; legija XI imala je svoj utvrđeni tabor u Burnumu (Šupljaja kod Kistanja), a legija VII logorovala je u Gardunu kod Trilja; ali i druge strateške točke imale su jake posade raznih kohorta, tako Humac kod Ljubuškoga za sigurnost neretljanske ravnice. Pri kraju I stoljeća napuštaju legije našu pokrajinu, što znači da je zemlja bila dovoljno pokorena i sigurna, te da su legije trebale sada logorovati na samoj državnoj granici na Dunavu. Ipak Dalmacija ne ostade bez vojske. Auksiliarne čete bile su za svaku eventualnost na više mjesta raspoređene. Doista je sada čitavoj provinciji, a pogotovo primorju, obezbijeđen mir i red za vanredno dugo razdoblje, što je od zamašite važnosti za kulturni razvitak zemlje. Samo opasnost upada Kvada i Markomana god. 166 potresla je jako čak i stanovnike dalmatinskog primorja, tako da su vlasti smatrale potrebnim opasati Salonu novim gradskim zidinama koji je posao bio povjeren novcima jedne dalmatinske kohorte i dviju naglo stvorenih italskih legija (legio II pia i legio III Concordia) kako nam to posvjedočuju dva natpisa koja su do danas ostala u solinskom bedemu gdje su ih vojnici uzidali. Pogibelj je brzo minula budući da je car Marcus Aurelius, ozbiljno shvativši situaciju, sam pohrlio na ratište i neprijatelja silio na uzmak preko Dunava.

Dugotrajni mir pogodovao je širenju rimske kulture i romanizacije pučanstva. Romanizacija je uspjela osobito u primorskoj zoni, u unutrašnjosti samo u